

Süryani Kültürünün Hayata Bakışı

“Cehalet eken, sefalet biçer... Eğitimle alışveriş çoğaldıkça, akıl zenginleşir.”

Suruçlu Mor Yakup (451-521)

Antik Mezopotamya uygarlığının bir uzantısı olan Süryani kültürü, coğrafyamızın yaşam derinliğinde kadim bir bilgeliğe sahiptir. Doğu'nun otokton bir kültürü olarak bireysel-içsel barıştan yola çıkarak, realiteyle uyumu ve sorumluluğu erdem bilen bir anlayışla, sağlıklı bir toplumda yaşamayı ve yaşatmayı esas alır.¹ Hikmetli öngörülerıyla, yaşam yolunda trafik işaretleri gibi hayati işlevlere sahiptir.

Arka planda yüzyıllar içinde şekillenen antik Mezopotamya'nın uygarlık izlerini taşıyor olsa da, Hristiyanlığın doğuşuyla birlikte, hayata bakış anlamında, yeni bir potadan geçerek, biçim ve içerik bakımından özgün bir dönüşüm yaşamıştır. Hristiyanlık döneminde ana referans kaynağı KELAM / MELTHO olunca, Mesih'i modelleyen ve O'nun öğretilerinden beslenen bir anlayışa evrilmiştir. Öznesi insan ve idaresi; felsefesi ise yaşamanın ve yaşatmanın güzelliği olmuştur.

Bu gerçeğin açıklığa kavuşması ve gerçek manada anlaşılması, geçmişten-günümüze Süryani kültürünün üretim tarzı, somut ve somut olmayan mirasının (düşünce-edebiyat-inanç-sanat ürünleri) bir bütünlük içinde incelenmesine bağlıdır. Objektif bir araştırma, bu kültürün hangi anlayışla var olduğu, nasıl yaşam sürdüğü ve hayata bakışını gün ışığına çıkaracaktır.

Tanrı'yı insanda ve kâinata gören Süryani kültürünün temelinde herkesin yararını sevgi ve bilgiyle gerçekleştirme amacı bulunur. Maddi-manevi kaynakların kullanılmasında toplumsal yarar gözetirken, hayatın işleyişinde insanın Tanrı ile olan ilişkisi kadar, insanın (kardeşi) insanla ve toplumla/çevreyle olan ilişkilerini düzenler. **Karşılıklılığa vurgu yaparak, hakiki benliğe ve yaşam algısına sunduğu hayati bilgilerle, maddi rahatlık kadar, manevi kalkınmayı da önemli görür. Bunu yüksek frekanslı yapıcı düşüncelere ve tutarlı eylemlere bağlar.** İç dünyayı edebi ve estetik bir sunuşla aktaran emeğe değer verir. Emek sömürsü yapmadan, tembelliğe kaçmadan, hayatı ve çevreyi kollamanın, çalışkan ve disiplinli olmanın, sorumlu davranmanın, değer vermenin ve paylaşmanın ahlaki önemini hissettirirken, ihmalkâr davranmamayı, insani konularda duyarlı olmayı öğretir. Buradaki yaklaşımın kıstaslarında

---

¹ Süryani kültürü, uygarlık ve insanlık tarihinde özgün bir geçmişe sahiptir. Etkin olduğu tarihsel dönemlerde kültürlerarası etkileşimde önemli bir köprü vazifesi görmüştür. Doğu-Batı düşüncesine, medeniyetin, felsefenin ve akılcılığın gelişmesine katkı sunmuştur. Düşünce dünyasında açtığı çığır, Arap dünyasına ve Avrupa'ya kadar ulaşmıştır. Antikitenin İslam dünyasına aktarılmasında, rolü ve etkisi büyüktür. Başta Arapçaya ve İslam felsefesine sunduğu önemli katkılarla temayüz etmektedir.

statüden çok samimiyet; yapılanların (iş ve ilişkiler) ne kadar sevgi ve iyi niyetle yapıldığı önem arz eder.

İnsan onurunu yücelten Süryani kültürünün yaşam tarzında ahlaklı ve erdemli yaşam, en büyük ibadettir. Çünkü insanın huzuru -(ihtirasların dizginlenmesiyle gelişen)- tutkuların üzerindeki eyleme dayalı sevinçten doğar. Bu nedenle sözde değil özde bir yaşamı yücelten ahlaki bir anlayışa sahiptir. İstismara-sömürüye kapalı, karşılıklı güven üzerine kurulu özgecil (sencil, diğerkâm) bir ahlakı önceler. Akla yasama; kalbe ise yürütme rolünü verir. Maddi ve manevi gelişime bağlı kalmak, mana-inanç dünyasına saygı göstermek, insanın hak ve hukukuna riayet etmek, hakkaniyete ve adalete uymak, bu kültürün ana kaidesidir. Bu nedenle karşılıklı noksanlığı, karşılıklı eksikliği, karşılıklı bağımlılığı, karşılıklı faydayı gözeterek, değer verme farkındalığıyla karşılıklı güveni sağlayarak, bu kaideyi güçlendirir. Bu kaide, kişisel gelişim, kişisel disiplin, eğitim, terbiye, ahlak, ilim, felsefe, edebiyat, ibadet, oruç, müzik, folklor, düğün, evlilik, taziye, idare (kilise, toplum, siyaset), iş hayatı, ekonomi, ticaret, tarım, imalat, inşaat, sanat ve farklı meslek dalları, ... gibi hayatı var eden tüm alanlarla ilişkilidir.

Süryani kültürüne göre, kâinatın yaratılışında aynılıklar değil, çoğulculuğu ve çeşitliliği yücelten, görünen ve görünmeyen farklılıklar var. Bu farklılıklar, yaşamın özgünlüğünü ve zenginliğini ifade eder. Birbirimize muhtaç olmamızı isteyen ilahi tasarımın gereğidir. **Çünkü insana saygı, başkasını bir başka kendisi olarak görmeyi ve o kişinin özünde bulunan onurundan kaynaklanan temel haklara saygıyı gerektirir.** Dolayısıyla farklılıkları kabul etmemek, onlarla çatışmak doğayla, fitratla ve Tanrı ile çatışmak demektir.

Benlik aynasına bakmayı öğütleyen Süryani kültürü, var etmek için var olmayı; var olmak içinse var etmeyi esas alır. Taşdığı öz değerden ve onurdan dolayı cinsiyet ayrımı yapmaksızın insanı olduğu gibi, koşulsuz kabul eder, ona değer verir. **“İnsan, hak ve hakikate doğrulukla, yaratılanlara da ahlâkla davrandığında insan olur”** gerçeği temel dayanak olunca **insanı, iş gücünü tamamlayan araç veya nesne olarak değil, amaç ve özne olarak görür. Güçlü yönlerini pekiştirirken, zayıf yönlerini de güçlendirmeye çaba gösterir.**

Temel yaklaşım, var olmanın tamlığı olunca, içsel dünyayı şehvet, kibir/kendini beğenmişlik, hasetlik/kıskançlık, oburluk, cimrilik, tembellik ve nefret/öfke gibi nefsanî/hayvani duyguların negatif etkisinden kurtarmak, mümkünse tüm günahların/yıkıcılığın ana nedeni olan bu olumsuz duyguların/ihtirasların negatif enerjisinden arındırmak, onu birliğe ulaştırmak, denge ve ölçülülük içinde tutmak, Süryani kültürünün öncelikleri arasındadır. Bu öncelikler, insani değerlerin bankasında miadı dolmayan birer kredi kartı gibidir. Bu kartları iki kıstasa göre kullanmak esastır: **Birincisi ahlaktır: İnsanın iç dünyasını korur ve geliştirir. İkincisi**

mantıktır: İnsanın dış dünyasını korur ve geliştirir. Ahlak neler yapmamamız; mantık ise neler yapmamız gerektiğini öğretir. Ahlaklı ve mantıklı bir yaşam için özün (ruhun) gürleşmesini şart koşar. Tamamlayıcı sevgiyle yaşama ve yaşamın iyileşmesine değer katar. Toplumun hayrına işleyen bu durum gelişime zemin hazırlayan bir şuur ve idrak meselesidir.

Bütün mesele var olmanın kemali olunca, Süryani kültürünün ana hedefi yatay ve dikey sevgiyle içsel dünyayı zıtlıklardan kurtarıp, ihtiraslardan arındırıp barışıklığa-birliğe-uyuma ulaştırmaktır. Kendisine davranılmasını istediği gibi hemcinsine de öyle davranmayı isteyen, maddiyatın ötesinde maneviyatı da dikkate alan onurlu bir yaşam sağlamaktır. Didaktik ve eğitsel yöntemlere başvururken, kardeş/insan sevgisini geliştirerek, yaşamın kutsallığını gözeterek, mana dünyasının gelişimine vurgu yapar. **“İnsana hizmet eden Tanrı’ya en yakın olandır”** mantığını kullanır. Bu mantığa göre, niyette, söylemde ve eylemde iyiliği gözetmeyen her tutum olumsuz yönde zarar verir. Negatif etkisiyle düzensizliğe ve sorunlara neden olur.

Var olmanın kendisi özünde faydalı olmakla anlam kazanır. Paylaşım duygularının yetkinleşmesi, yaratılışın gayeleri arasındadır. Esas mesele, maddenin alma arzusundan, mananın verme arzusuna yönelmektir. Gösterişe ve beklentiye kapılmadan vermek ve tamamlamak ruhun özüdür. Madde, ruhun tekâmülü için bir araçtır. Tekâmül, akışın içinde, hareket halinde olmayı gerektirir. Oksijene ne kadar ihtiyaç varsa, işleyişe pozitif katkı sunmak, hayatı ve dünyayı olduğundan daha iyi yapmak, devamlılık açısından hayati önemdedir. **Kötülüğü zorlayan şartlara rağmen, iyiliği terk etmeden, haksızlığa başvurmadan, vicdanların ve yüreklerin sesini güçlü tutmanın yolu, şaşmaz bir adaletten ve sağlam bir maneviyattan geçer.** Öbür türlü olumsuzluk ön yargısı, kayıtsızlık ve bağınazlık aktif olur.²

Tekâmül sürecinin başarısı için ruh iş başında olursa, zorluklar içinde her şey daha rahat işler. Tekâmül, olgunlaşma, gelişme, ilerleme demektir. Başka bir deyişle tekâmül, insanın egodan kaynaklanan algılardan, bencilikten, kıskançlıktan, çekememezlikten, tamahkârlıktan, üstünlük taslayan büyükmelerden, minnet yapan yaklaşımlardan, egosantrik ve etnosentrik tutumlardan, zehirli düşüncelerden, koşullanmalardan, olumsuzluk önyargısından, ilişkilendirme yanılığısından, geçmişin olumsuz yargılarından kurtulma sürecidir. Bu süreç, tipik bir bilgisayar gibi, insanın kendi düşünsel yazılımını güncellemeye tabi tutmak gibidir. Ancak ikiliğin, yani egonun³ (karanlığın/kötülüğün) ve ruhun (aydınlığın/iyiliğin) farkındalığına varmadan söz

---

² Bunu bertaraf etmek için ussal zenginliğe işaret eden Suruçlu Mor Yakup (451-521) şöyle yazar: **“Cehalet eken, sefalet biçer. Eğitimle alışveriş çoğaldıkça, akıl zenginleşir.”**

³ Ego, sahip olmak ve almakla özdeşleşir. Devamlı haklı olmayı sever. Asla tatmin olmaz. Ruh ise var olmakla ve vermekle özdeşleşir. Haklılık ya da haksızlığın ötesinde sürekli akışa hizmet eder. Dolayısıyla ruh, aydınlığın/iyiliğin yani pozitif enerjinin kaynağıdır. Nefis/ego ise, karanlığın/kötülüğün yani negatif enerjinin kaynağıdır. Ruhun ışığı olmadan zihni kaplayan karanlık

konusu güncellenmenin yapılması ve tekâmül yolculuğunda mesafe alınması zordur. Çünkü bu farkındalık yoksa insanıyetle birlikte, insanın samimi ilişki kurma yeteneği de sakatlanır.

Özü sevgi olan ilahi hakikati hatırlamak bütün iyileşmelerin anahtarıdır. Hakikate yakınlaştıkça, kendi onuruyla birlikte insan başkalarını da kollayan doğal yeteneğine daha çok yakınlaşır. Hakikati bilmeden, bilinenlerin, öğrenilenlerin başarıyla uygulanması mümkün değil. Zira hakikat insanın pusulasıdır. Denildiği üzere, **“Hakikati bileceksiniz ve hakikat sizi özgürleştirecektir”**⁴ Özgür olmak ve hakikati kavramak, nefsanî/egosal bağlardan sıyrılmaya bağlıdır. Yani gönül aynası temiz ve pürüzsüz olmalıdır. Bu da, sadece ayakta kalmaya değil, büyümeye de katkı sunan hakiki benliğe götüren aydınlanmanın önkoşullarından biridir.⁵

Süryani kültüründe ahlaki kötülüğün, karşıt konumlandırmanın izleri yoktur. Temel karakteristiği, görme ve duyma farkındalığıyla hak ve had yolunda ruhun iktidarını sağlamaktır. Buradan yola çıkarak insanın **‘içsel büyüklüğünü’** ortaya çıkarmaktır. Ruhu karartan ve körelten her şeyden sakındırmaktır. İçsel dünyanın tali yollarını ilahi sistemin yani hakikatin ana yoluna bağlayarak, erdemleri aktif kılmaktır. Özgünlüğü ve farklılıkları gözeterek, **‘değer vermek ve faydalı olmak’** ilkesiyle büyüklüğün ve küçüklüğün negatif anlamlarına pozitif bakış kazandırmaktır. Ruhsuz zevahiri (dış görünüşü) öne çıkaran egonun tutumlarına karşı özü önceleyen anlamları güncellemektir. İnsandaki özgünlüğü (eşsizliği) esas alarak farklılıkları korumaktır. Merhametli farkındalığı ve şefkat çemberini genişletmektir. Kötülüğün ve bencilliğin mücadelesinde iyiliğe ve diğerkâmlığa zafer tacı giydirmektir.

Kendine özgü açılımcı tutumlar barındıran Süryani kültürüne göre, **“kendini bilme ve kendini tanıma”** çabası olmadan insandaki farkındalık, tevazu, ahlak, erdem, samimiyet, dürüstlük, adalet bilinci, emek bilinci, hak bilinci -maalesef- gelişmiyor. Kendini bilmek, haddini bilmektir. Bu da tüm bilmelerin kök hücrelidir.⁶ Ana rahmidir. İnsan kendi sınırlarını ve özgürlük

---

dağılmaz. Ruh işbaşında olursa, ruhsal zekâ devreye girer, düşük frekanslı duygular, negatif ve toksik düşünceler yok olur. Böylelikle zihin rahatlar, faydalı işler üretir, insan da daha huzurlu ve üretken olur.

⁴ Yuhanna 8:31

⁵ Antakyalı Mor İshak (ö: 491) şöyle der: **“Hakikat makamdan, gayret yetkiden üstündür. Adalet de, kurallardan ve düzenden kidedlidir.”**

⁶ Düşünce tarihinin bu temel gerçeği, **‘kendini bil’** mottosu farklı tonlarda kullanılmaktadır. Aziz Mor Antunius (251-356) **“Allah’ı bilmek için önce kendini bilmelisin”** diyor.

Aziz Mor Afrem (306-373) **“Kendine odaklanırsan, yasaya ihtiyacın olmaz. Kâinatı anlarsan, düzene ihtiyacın olmaz”** deyişiyle bu düşüncenin boyutlarını daha üst bir aşamaya taşır.

alanlarını bildikçe kendini daha çok tanımaya başlar. **Kendini bilme, kendini bulma, kendini aşma ve başkasına ulaşma** neticesinde ulaşılan bir olgunluk aşamasıdır. İnsanın nefsiyle mücadelesini kazanması, kompleksleri yenerek kendine gelmesi ve kendini aşmasıdır.⁷ Kendini bilen hedefinde devamlı güzel ahlak ve onun ayrılmazı samimiyet bulunur. Çünkü o, anahtarı elinde olsa da içinde olmadığı aracı kullanamayacağını çok iyi bilir.

Süryani kültürü, beni bana, seni sana, bizi bize; kısacası insanı insana tanıtır. Bu tanıtımda insan beden giymiş RUH'tur. Bu ruh, ilahi özdedir. **Ruh**, sadece kendimize değil, var olan her şeye değer vermemizi sağlayan ilahi bir enerjidir. Bu enerji, her şeyin ancak zıddıyla var olabileceğini, kötü olmadan iyinin de olamayacağını söyleyen zıtlar yasasına tabi değildir. Bu nedenle o öze, o ruha yakın olmayı, o özle, o ruhla daima bağlantı içinde olmayı öğretir. Bunu başarmanın yolunu haçtaki iki sevgiye bağlar.

Birinci sevgi, dikey yani ilahi sevgidir. İkincisi ise, yatay yani hayat sevgisidir. Bu temel ilkeyi vurgularken, sencil (diğerkâm, özgecil) düşünüp, bencil (egosantrik) davranmamayı öğretir. Bunu da önceliklerin en yüksek makamı olan **“Tanrın Rab’bi bütün yüreğinle, bütün canıyla, bütün aklınla ve bütün gücünle seveceksin. Komşunu da kendin gibi seveceksin”**⁸ mantığıyla somutlaştırır. Düalitenin (ikiliğin/zıtlığın) farkındalığı içinde insanı öz varlığıyla, mutlak hakikatle ilişki kurmaya davet eder. Çünkü en temel ilişki en içte YARADAN ile kurulan ilişkidir. **“Karşılıklı anlayışı”** gözetken bu ilişki olmadan içsel boşluk dolmaz, içsel soğukluk ısınmaz. Ruhsal ve düşünsel yenilenme gelişmez. Kaynak temiz olsa da, bazen en berrak su bile, **‘nedensellik ilkesi’** gereği aktığı kanalın ve yerin olumsuz koşullarından etkilenir.

Düşünsel ve ruhsal yenilenme için nefساني çamurdan arınmayı şart koşan⁹ söz konusu ilişki, gelişim ve büyüme çabalarına, içsel ve dışsal disiplinlere bağlıdır. Burada esas mesele, ilahi hakikatlerden gelen enerjiyi kirlenmeden -olduğu gibi- hayata akıtmaktır. Akışa karşı koşan

---

Ey insan, kendini tanı! Düşüncesinin tarihsel arka planı, antik Mezopotamya’da gelişen eski bir felsefeye aittir. **Ey insan, kendini tanı** **ܕܝ ܐܝܢܫܢܐ ܕܝܢܐ ܕܝܢܐ ܕܝܢܐ ܕܝܢܐ** sözünü tarihte ilk defa **ܕܝܢܐ ܕܝܢܐ ܕܝܢܐ ܕܝܢܐ ܕܝܢܐ** Babilli Bar Havšo ismiyle bilinen bir filozof kullanmıştır. M. Ö 430-450’lerde yaşamış olan bu Süryani filozof, felsefe ve bilgelik konusunda çok yazdı. Sokrates, Aristo ve Platon gibi Yunan filozoflarının bilgi kaynağıdır. Literatüre, Süryani ismiyle değil de, Yunanlıların kullandığı **‘Biros veya Biroso’** ismiyle geçmiştir.

⁷ Kendini bilmek ve kendini tanımak, farklı kavramlardır. Bilmek daha genel, tanımak ise kişiye özeldir. Ayrıca tanınmayan bir şeyin bilinmesi de beklenemez. İnsanın önce kendini tanınması, sonra da tanıdığı kendisini bilmesi gerekir. Kendini bilmek, davranışlarının farkında olmak, aydınlanmayı ve bilinçlenmeyi de içeren bir özdenetim ruhunda ilerlemek demektir. Bu nedenle kendisini, yani kendi düşüncelerini, hareketlerini, önyargılarını ve tutumlarını, öz benliğini bilip kendini kontrol eden kişi, yaptığı her şeyin sorumluluğunu üstlenmiş demektir. Bu da, zıtlıklardan tamamlayıcılığa yani denge yolunda iyiye gidiştir.

⁸ Matta 22: 37-39 ve Markos 12: 30-31

⁹ Malatyalı Berebroyo (1226-1286) şöyle der: **“Çamurdan arınmadan pınardan içemeyiz.”**

sanal/sahte benliği/egoyu aşarak, daha hakiki bir varoluş biçimi olan öz benlikle (ruhla) tanışmaktır. Bu farkındalık gelişmezse, ruhun enerjisi nefsin kirli filtrelerinden süzülünce, kirlenir ve negatifleşir. Nefsin kirli filtrelerinden çıkan negatif enerji de sahte benliği ortaya çıkarır. İçsel varlıkta (ruhta) bulunan enerji kirlenmeden temiz çıkarsa ve hayata pozitif şekilde akarsa ancak o zaman hakiki benlik ortaya çıkar. **Asıl olan, hayatı ayakta tutan ve gelişimi sağlayan hakiki benliktir.**¹⁰

Süryani kültürü, toplum ile toplumsal dinamikler arasındaki ilişkileri düzenleme yolunda sosyal adalete önem verir. Ahlaki tutarlılığın temeli olan adalet bilincini, hak bilincini, emek bilincini önceleyen paylaşımcı nitelikleriyle maddi ve manevi büyümeyi eşit derecede görür. Toplumdaki eşitsizlikten yola çıkarak, bütünüün parçası ve üyesi olarak herkese düşen hak ve yükümlülükleri tayin eder. Yapılması gerekenlerin çerçevesini çizer. İnsanı kendine, herkese ve her şeye karşı iyi olmaya davet eder. **Bu daveti yaparken, yetenek (insan) ile üretim yeteneği (emek) arasındaki dengeyi gözeterek, her şeye ölçüyle yaklaşmayı salık verir. Sevgi ve bilgiye ise ölçsüz sahip olmayı telkin eder.**

Bu açıdan bakıldığında Süryani kültürü monolojik değil, diyalojiktir. Sosyal adaleti de çoğulcu yapının dayanağı ve itici gücü olarak kabul eder. Ve yaşamın ortak paydalarını güçlendiren erdemleri pratikte yaşamayı/yaşatmayı gerektiren, maddi ve manevi dünyanın temel ihtiyaçlarını gözeterek aradaki dengenin sağlanmasını şart koşar. Buna göre, devletler ve kurumlar, aynı organizmanın farklı organları gibi hizmet için vardır.¹¹ İnsanlık da büyük bir aile gibidir. Yekdiğerini tamamlayan her bir organın kendine özgü işlevi yanında, diğeriyle sarsılmaz bir uyum içinde çalışarak organizmanın devamlılığını sağlar. En küçük organdaki bir rahatsızlık nasıl bütün organizmayı etkiliyorsa, aynı şekilde insanlar ve kurumlar arasındaki uyum/uyumsuzluk da birbirine bağlantılı olan ortak yaşamı etkiler. Bu organizmanın farklı organları ve bu ailenin farklı üyeleri birbirlerini karşılıklı bağımlılık anlayışıyla devamlı onurlandırmalıdır, adaletin gereklerini yerine getirmelidir. Farklı bakışlar, farklı algılamalar,

---

¹⁰ İnsanın iç dünyasında iki farklı sistem devamlı çatışma ve çekişme halindedir. Biri ilahi sistem (ruhun yazılımı)'dır. Diğeri ise, dünya sistemi (egonun yazılımı)'dır. Esas mesele, ruha ait yazılımın aktif bir şekilde devrede olması, ilahi sistemin insanda çalışması, güç ve başarı elde etmesidir.

¹¹ Nusaybinli Aziz Mor Afrem (303-373) bunu şöyle vurgular: **“Bedene ait organların her birinin diğeri bir organın ihtiyacını karşılaması gibi, bu evrenin insanları da genel maslahat/yarar için tümel ihtiyaçları karşılamaktadır. O halde bizler, birbirimize muhtaç olduğumuz için sevinelim. Zira aramızdaki ahenk ve uyum bu durumun bir sonucudur. İnsanlar birbirlerine muhtaç oldukları içindir ki büyük olan, ileri gelenler, sıradan insanlara karşı herhangi bir mahcubiyet duymaksızın tevazuu durumuna geçerler. Böylelikle küçükler korkuya kapılmaksızın büyüklere yönelirler. Öyle ki benzer durumu bizler hayvanlarla olan münasebetlerde de görürüz ki, onlara muhtaç oluşumuz, onlara ilgi ve ihtimam içinde yaklaşmamızı gerekli kılmaktadır.”**

farklı yaşam biçimleri olsa da, sosyal adaleti harekete geçiren motivasyon hakkaniyet ölçüleri içinde olursa, insan da, toplum da, daha çok gelişir, daha çok huzura kavuşur. Adalet, sadece doğru şeyleri düşünmek, söylemek ve yapmak demek değildir. Aynı zamanda insani eylemlerin tamamıyla insan onuruna uygun olması demektir. **Çünkü insanlar arası eşitlik, insan onurunun ve bu onurdan doğan hakların gözetilmesine ve bu doğrultuda tutarlı bir anlam bütünlüğünün geliştirilmesine bağlıdır.**

Süryani kültüründe idari konular, yönetim, sevgi ve diğerkâmlık üzerine kuruludur. Tahakküm ve güç hırsıyla değil, hizmetkâr güdülerle, insan onurunu gözeterek, özdeşleşme, tamamlama ve geliştirme ruhuyla, hizmet sunmak esastır. Burada yapılmaması gerekenleri yapmamak, yapılması gerekenleri yapmaktan daha önemlidir. Sevgi ise, idareye bağlı olanlara karşı ne hissedildiği değil, onlara nasıl davranıldığı anlamına gelir. Süryanicede “**kakro**” diye tabir edilen yetki, bilgi, görev, makam, güç, yetenek, beceri, kabiliyet, para ve bütün donanımlar, hizmet için tevdi edilen birer emanettir. İlahi antlaşmadır. Sadece kullanma hakkının yetkisini verir.¹² Aslına uygun kullanılmazsa, antlaşma bozulur. Hakkı verilmeyen, farkındalığı zayıf olan her şey (yetki, bilgi, görev, makam, güç, yetenek, beceri, kabiliyet, para gibi diğer donanımlar) zehirlenmeye neden olur. Bunun panzehri olan yumuşaklık güçsüzlük değildir. Bir avantajdır. Çünkü sert olan kırılır, yumuşak olan esneyerek devam eder. Bu nedenle değer verme ve değer bilme bağlamında asmada çubuk olma gerçeği, devamlı akılda tutulmasının gerekliliği hatırlatılır¹³. Mutlak sahiplenmenin yokluğunu idrak etmek yeni açılımlara, yeni gelişmelere kapı aralar. Ancak asma benim, yetenek benim, bilgi benim, beceri benim, güç benim, görev benim, makam benim, yetki benim, denildiği an, zehirlenme ve güçsüzleşme başlar. Bu da içsel bir sorgulamayla tamir edilmezse o asma, o makam, o güç, o beceri, o yetenek vs. insana karşı saldırıya geçer. Bunun yerine, “**Ben asma değilim, asmada bir çubuğum. Güç dâhil bana teslim edilen hiçbir şey, hiçbir yetenek ve donanım benim değil, bana verilmiş birer emanettir. Ben onu doğru yere, herkesin genel yararına kullanacağım**” hissiyatı ve samimi tutumu bencilliğin negatif enerjisini yok edecek ve pozitif enerjinin gücünü arttıracaktır.

Bu nedenle ilahi lütufları nefsin mülkiyetine ve yetkisine bırakmamayı gözeten Süryani kültüründe; kibirlenmek, böbürlenmek; insanı, negatif amaçlar için sahiplenmek, onu baskı altında tutmak, sömürmek ya da istismar etmek yahut zapturapt ve tahakküm altına almak diye

---

¹² “Seni başkasından üstün kılan kim? Tanrı’dan almadığın neyin var ki? Madem aldın, niçin almamış gibi övünüyorsun?” (I. Korintliler 4: 7)

¹³ Sahiplenme ile değer verme arasında çok ince farklılıklar var. Değer, sevginin yaklaşımıdır. Ruhun enerjisini taşır. Bu nedenle değer verilen her şey var olur, bereketlenir. Sahiplenme ise korkunun tutumudur. Egonun en alt kademesidir. Negatif enerji barındırır. Bu yüzden değer vermek yerine sahiplenmek daha çok revaçtadır.

bir şey yoktur. Büyüklük, bilgiçlik ve sahiplik taslamak hiç yoktur. Sevgiyi, saygıyı, doğruluğu, samimiyeti, sorumluluğu, sadakati, tutarlılığı sağlıklı kılmak vardır. Diğer temel gerekçelerin¹⁴ tamamlayıcı anlayışıyla özgünlüğü geliştirmek, güçlendirmek ve özgürleştirmek vardır. Ve bunlara hizmet etmek ve katkı sunmak vardır. **“Bireysel farklar”** ilkesinden hareketle insanı ayakta tutan zekâ, yetenek, beceri vs. donanımları karşılaştırma yanlışından sakındırır. Gelişim psikolojisinde var olan **“bireysel aykırılıklar ilkesi”** gibi, insanın özgünlük ve eşsizliğine vurgu yaparak kıyaslama ve rekabetin yanlış taraflarına dikkat çeker.

Var etmeyi esas alan Süryani kültüründe, haksızlık ve mağduriyet yaratan ve insanlar arasında nifaka neden olan keyfiliğe, kötü niyete, söyleme, eyleme yer yoktur. Hatta birisi oturduğu makamın hakkını -iyi çobanın hissiyatıyla- yerine getiremiyorsa, o kişi egosuna ve hırslarına teslim olmuş demektir. Dolayısıyla insanın pozitif yönde gelişmesi, tedavi edici disiplinlerle bencillikten, kibirlenmeden, kurumlanmadan, aykırılıktan, karşıtıktan kurtulması, içsel çelişkilerin bulunmadığı geniş bir yüreğe sahip olması gerekir. Bunun için hakikatin ve hikmetin yaratıcı üretkenliğine; yani gerçek sevgi diyarına yükselmesi icap eder¹⁵.

Bunu önemseyen etkileşimlerle Süryani kültürü düşünce toprağını yabancı ve ayırık otlardan temizleme maksadıyla helal yolları ve meşru yöntemleri öğretir. Helal yollara ve meşru yöntemlere bağlı olmak için ruhsal dinginlik ve özgünlük modunda kalmayı zorunlu kılar. Çünkü helal yollar ve meşru yöntemler pozitif enerji yani iyilik; haram yollar ve meşru olmayan yöntemler negatif enerji yani kötülük meydana getirir.

Bilinmelidir ki, sömürme ve tahakküm etme güdüsü kötülüğün mayasıdır. Bu hissiyatla davranmak, özgünlüğün ve özgürlüğün kaybolmasına neden olur. Bu da, hayatın özüne ve insan onuruna aykırıdır. İnsanı hem kendine, hem ötekine köle eder. Süryani kültürü bu yaman çelişkiye dikkat çekerken, tahakkümün zihinsel tortuları yerine tamamlayıcı anlayışın (şumloyo) mantığını, sevgi ile hizmet etmeyi ikame eder. Bencilleşmeye karşı diğerkâmlığı baş tacı eder. Negatif enerjiyi (kötülüğü) bu şekilde pozitif (iyiliğe) dönüştürmeye gayret ederken,

---

¹⁴ Diğer temel gerekçeler şunlardır: Hakikat, adalet, hakkaniyet, vicdan, mantık, ahlaki normlar, ölçülü olma, doğruluk, disiplin, tevazü, sorumluluk, diğerkâmlık, özdenetim, şeffaflık, dayanışma, yardımlaşma, vefa, şefkat, samimiyet, sadakat, denge, ahenk, edep, adap, kibarlık, nezaket, doğallık, meşruiyet cömertlik, bağışlama, tolerans, güven, kendini bilmek, özgünlük, özgürlük, dinginlik, eşitlik, çalışkanlık ve tutumluluktur.

¹⁵ Aziz Mor Afrem (303-373)'in **“Herkes karşı güler yüzlü ol. Elinden geldiğince insanları mutlu etmeye çalış”** sözü bunun somut bir örneğidir. Bu edebi yaklaşım, sağlıklı ve nitelikli yaşamın temel ahlaki disiplinini oluşturur.

karşılıklı ihtiyacı esas alarak, alma-verme dengesini gözetir¹⁶. Kolaylaştırmayı ön planda tutar. Gelişimi esas alan nitelikli hayatı ikinci doğuşa bağlar. **İkinci doğuş veya yeniden doğmak; alışılmış kalıpların dışına çıkmak, içsel perdelerden ve maskelerden kurtulmak, farkındalıkla başlayıp; iç ve dış çatışmalarla geçen, yorucu, zaman zaman da can yakan çetin bir süreç olmasına rağmen bunu temel bir yükümlülük görür.**

Bu ikinci doğuşun anlamlarıyla insanın iç dünyasında bulunan yaşam ağacını (özgünlüğü) sulayarak insanın ruhunu istikrara kavuşturur. Bu şekilde ego sistemini pozitif şekilde yönetirken, mana dünyasına metafizik boyutlar kazandırır. Düşünceleri geliştirmeye, eylemleri güçlendirmeye, yardımlaşma ve dayanışmaya davet eder. Bu davet, yaşam yolunda yürüyen biz yolcuların kulağına doğruluğun, iyiliğin ve güzelliğin sırlarını fısıldar. **“İnsan kalıbıyla değil kalbiyle insandır. Değeri aldığıyla değil, verdiğiyle ölçülür”** yaklaşımıyla hayatı kirleten kültürel toksinlere dikkat çeker. İçsel büyüklüğünü keşfetme yolculuğunda bilmekten yapmaya ve yapmaktan olmaya doğru insanın içsel anlamda kendine bakmasını, kör noktalarını görmesini, onları aydınlatmasını bir zaruret olarak görür.

Süryani kültürünün şefkatli ruhuna binaen, yöremizde buğday vs. tohum taneleri belli bir ritüelden sonra tarlaya atılır. **“Benim ihtiyacım bu”** demeden önce, **“onun ihtiyacı ne”** düşüncesiyle bencil tutumları yok eden **“ekin ritüeli”**, bunu çok güzel ifade etmektedir.

Süryani çiftçi geniş bir yürekle tohumunu şu duayla tarlaya atar: **“Allah’ım! Attığım bu tohumda önce senin hissen olsun. Ondan sonra komşuların, yetimlerin, öksüzlerin, kimsesizlerin, dulların, düşkünlerin, fakirlerin, sakatların, körlerin, bedensel engellilerin, tüm muhtaçların, kuşların, kartalların ve cümle hayvanların hissesi olsun...”**

Karşılıklılığı ve sürekliliği esas alan Süryani kültürü hizmetin faydası konusunda şöyle fikir yürütür: **“Sadece bir kişiye bile faydalı olabilmiş ve onu kazanabilmişsen, yararı bizzat sana dokunacak nice bir hazine bulmuşsun demek... Şayet rastlantı sonucu hizmetin fayda vermez ise, anne gibi düşün. Doktorların yetersizliğini gören anneye oğlunun tedavisini ihmal etmek yakışır mı?”**

---

¹⁶ Aziz Mor Baselius (+ 378) şöyle der: **“Çünkü hiçbirimiz kendi başına bedensel ihtiyaçlarımızı karşılayamaz. Bilakis her birimiz söz konusu ihtiyaçları karşılayabilmek adına bir başkasına ihtiyaç duyar ve bu yüzden birbirimizin maslahatlarına/yararlarına önem vermek durumundayız ki, bu durumu uzlete çekilmek ve tek başına yaşamakla gerçekleştirmek mümkün değildir.”**

Görüldüğü gibi, var olma mücadelesini zaferle taçlandırmak için hakikati fark etmek, kavramak gerekir. Bu da ancak sıradanlıktan uzaklaşarak, nefsanियete kapılmadan, egonun ayartılarına direnerek, egoya teslim olmadan, egoyu kontrol altına alarak, engelleri aşarak, çağdaş putlardan kurtularak, yeniden doğmakla mümkündür.

Düşünce tarihine farklı anlamlar katmış olan Süryani kültürünün aydınlığı kararmış ve bulanıklaşmış olsa da, bana göre, yüzyılları kucaklayan bir tefekkürün çağdaş sesi gibidir. Günümüzün yaralı idrakine seslenen ağlak bir SES. Kendine yabancılaşmaya direnen bir SES. Benlik aynasına bakmayı öğütleyen bir SES.

Bu ses, gür olduğu zamanlarda, aklı akılla, kalbi kalple yoldaş kılarak, hayata iyi nefes oldu. Hayata iyi nefes verdi. Geline aşamada bu sesin kendi öz yurdunda rahat bir nefes alması geleceğin şekillenmesine pozitif katkılar sunacaktır.

Unutmayalım ki, ne kadar güçlü olursak olalım, nefes alma, nefes olma ve nefes verme anlamından yoksun bir hayat hepimiz için taşınmayacak kadar ağır bir yükür.

Zira İÖ 95-55'lerde yaşamış olan filozof Lukretius der ki; **"İnsanlar yaşatarak yaşar birbirini. Ve hayat meşalesini birbirine devreder koşucular gibi."**

Saygılarımla.

Yusuf Beğtaş

Kaynak: www.karyohliso.com sitesi.

NOT: Bu yazı, 1-6 Mayıs 2023 tarihinde Midyat ve Şırnak'ta düzenlenen I. Uluslararası Turabdin Sempozyumuna yaptığım sunumudur. Konuşma metnidir.